

Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji „NordMedia 2013. Defending Democracy. Nordic and global diversities in media and journalism”, Oslo, 8–11 sierpnia 2013

Dominika Wiśniewska

W tym roku przypadła 40. rocznica powstania cyklu konferencji skandynawskich pn. „NordMedia” organizowanych przez instytucje badawcze z pięciu krajów nordyckich – Danii, Finlandii, Islandii, Norwegii i Szwecji oraz przez uniwersytet goszczący uczestników w danym roku. Konferencje odbywają się raz na dwa lata w kolejnych miastach skandynawskich. Miejscem tegorocznej edycji było Oslo, w którym zorganizowano pierwsze spotkanie z tego cyklu w 1973 roku. Uczelnią gospodarzem tegorocznej edycji był Uniwersytet w Oslo i Akershus. „NordMedia 2013” otrzymało podtytuł „Defending Democracy. Nordic and global diversities in media and journalism”. Jak podkreślali organizatorzy konferencji, temat jubileuszowej edycji miał gwarantować różnorodność wystąpień, a tym samym zapewnić uczestnikom jak najszersze spektrum omawianej problematyki. Konferencja została podzielona na 16 tematycznych grup roboczych (12 grup stałych i 4 dodatkowe). Tematyka obrad grup stałych koncentrowała się wokół następujących zagadnień: „Środowisko, nauka i komunikacja kryzysowa”, „Studia dziennikarskie”, „Media i historia komunikacji”, „Media, kultura i społeczeństwo”, „Media, globalizacja i zmiana społeczna”, „Edukacja medialna”, „Zarządzanie mediami, polityka i ekonomia”, „Technologia mediów i estetyka”, „Studia filmowe”, „Organizacja, komunikacja i społeczeństwo”, „Komunikacja polityczna”, „Teoria, filozofia i etyka komunikowania”. Po-

za obradami grup roboczych, uczestnicy mogli uczestniczyć w pięciu kilkugodzinnych sesjach plenarnych oraz w zebraniach grup roboczych, a przedstawiciele każdego z pięciu krajów skandynawskich – również w krajowym zebraniu roboczym.

W grupie „Środowisko, nauka i komunikacja kryzysowa” zaprezentowano referaty dotyczące sposobów reagowania mediów na zmiany klimatyczne (Elisabeth Eide, Risto Kunelius) oraz na sytuacje kryzysowe związane z katastrofami naturalnymi (Katherine Duarte) i przemysłowymi, takimi jak eksplozje w elektrowni atomowej w Fukushima (Silje Kristiansen). Grupa „Studia dziennikarskie” omawiała zagadnienia dotyczące rozwoju zawodowego (Paulina Lehtonen) i socjalizacji dziennikarzy w miejscu pracy (Pernilla Severson), a także przyszłości dziennikarstwa w erze cyfrowej (Peter Berglez) i etycznych wyzwań stojących przed zawodem dziennikarza (Epp Lauk). Kolejna grupa, „Media i historia komunikacji”, analizowała przede wszystkim zagadnienia związane ze zmianami w sposobie przekazywania informacji przez media w perspektywie historycznej (Gunilla Hulten) i kulturowej (Eva Åsen Ekstrand). Grupa „Media, kultura i społeczeństwo” debatowała nad kwestiami nowych międzynarodowych zjawisk, takich jak formaty telewizyjne (Pia Majbritt Jensen), kultura celebrytów (Anne Jerslev), język gier komputerowych (Steffen Krüger), mediatyzacja (Göran Bolin) czy media w państwie dobrobytu (Trine Syvert-

sen, Ole J. Mjøs). Uczestnicy grupy „Media, globalizacja i zmiana społeczna” omawiali kwestie globalizacji mediów z perspektywy odbiorców (Ylva Ekström), a także z perspektywy nowych mediów, w tym przede wszystkim mediów społecznościowych (Niamh Ni Bhroin) i ich wpływu na ruchy społeczne w różnych państwach (Ernesto Abalo). Grupa „Edukacja medialna” skupiła się na zagadnieniu edukacji medialnej dzieci i młodzieży (Niina Uusitalo) w różnych częściach świata (Sirku Kotilainen, Reijo Kupiainen). W grupie siódmej, tj. „Zarządzanie mediami, polityka i ekonomia”, rozważano różne aspekty zarządzania mediami – publicznymi i prywatnymi (Pia Majbritt Jensen), ale także strategie konkurencyjne starych mediów w konfrontacji z nowymi mediami (Arne H. Krumsvik). Grupa „Technologia mediów i estetyka” omawiała głównie aspekty funkcjonowania internetu (Aske Kammer) oraz jego wykorzystania do kreowania nowych platform medialnych (Patrik Åker, Kjetil Sandvik, Ditte Laursen). Grupa „Studia filmowe” skupiła się na sposobach komunikowania przez film. Grupa „Organizacja, komunikacja i społeczeństwo” omawiała przede wszystkim sposoby prowadzenia debat oraz rozwiązywania sytuacji konfliktowych z wykorzystaniem języka mediów (Anette Grønning, Britt-Marie L. Knowles) oraz o sposobach mówienia o problemach społecznych (Øyvind Ihlen, Kjersti Thorbjørnsrud). W grupie „Komunikacja polityczna” omawiano zagadnienia z pogranicza mediów i polityki, w tym komunikacji kryzysowej (Erik Knudsen), sposobach prezentowania się polityków w mediach (Anders Olof Larsson, Jakob Svensson). W ostatniej, dwunastej grupie roboczej „Teoria, filozofia i etyka komunikowania” analizowano wpływ przekazu medialnego na odbiorców (Lars Nyre), ze szczególnym uwzględnieniem nowych mediów (Anna Roosvall).

Obrady plenarne rozpoczęły się od wystąpień otwierających, które miały formę wykładu. Pierwszego dnia jako pierwsza głos zabrała prof. Natalie Fenton z Uniwersytetu Londyńskiego. W jej referacie „Defending whose democracy? Media Freedom and Media Power”

zachodnioeuropejska wizja demokracji prezentuje wysoki poziom nietolerancji wobec innych wizji. Świat mediów to świat globalny, gdzie postępuje koncentracja mediów, a pytania o to, czym są wolne media, i czym jest wolność prasy, pozostają bez odpowiedzi. Wszechobecny internet wzmaga zjawisko utraty odpowiedzialności za słowo, ale także pozbawia jednostki poczucia wspólnoty. Po referacie odbyła się sesja plenarna pt. „Multiculturalism is disputed, not least in the media. What are the consequences of multiculturalism for media and democracy?” z udziałem prof. Natalie Fenton, prof. Inki Salovaarowej i dr. Dimisiani Moyo, moderatorem była Elisabeth Eide. Jako pierwszy zabrał głos dr Dimisani Moyo (Uniwersytet w Oslo), który przedstawił wyniki badania dotyczącego medialnych doniesień o atakach na obcokrajowców w Afryce Południowej w 2008 roku. Podane przykłady dotyczyły tabloidowego dziennika „Daily Sun”, który zamieszczał na swoich łamach bardzo brutalne zdjęcia, a walki narodowościowe opisywał językiem nienawiści. W podsumowaniu dr Moyo stwierdził, że afrykańskie media promują wizerunek demokracji w stylu zachodnim, gdzie rządzi wolny rynek, a system wartości bazuje na liberalizmie. Jego zdaniem media budują fasadę demokracji w tym rejonie świata, ponieważ w rzeczywistości nie ma w nim mowy o multikulturalizmie. W kolejnym referacie również nie zabrakło pesymistycznych wizji tego, co ogólnie nazywamy multikulturalizmem. Prof. Inka Salovaarowa mówiła o społeczeństwie opartym na kulturach, a nie na jednostkach. Podkreślała, że w mediach rządzi mainstreamowa widowia oraz mainstreamowy kontekst, a całość jest podsycana polityczną ekonomią strachu. Europejski multikulturalizm został oparty na wartościach europejskich i dlatego nie jest możliwe jego bezpośrednie przeniesienie do innych rejonów świata. Na główne pytanie dyskusji o to, czy i jak bardzo regulować media, Natalie Fenton odpowiedziała, że zdecydowanie regulować, ponieważ wolna prasa nie oznacza demokratycznej prasy.

Sesja plenarna numer dwa była poświęcona znaczeniu Nordicomu i konferencji nordyckich

dla badań nad mediami i komunikowaniem w Skandynawii. W panelu wzięli udział prof. Kaarle Nordenstreng (Uniwersytet w Tampere), prof. Kirsten Frandsen (Uniwersytet w Aarhus) oraz prof. Rune Ottesen (Uniwersytety w Aarhus i w Oslo).

W drugim dniu konferencji odbyły się dwie równoległe sesje plenarne. Pierwsza z nich dotyczyła medialnych sposobów mówienia o różnorodności. Wykład wstępny pt. „Cosmopolitan Narratives: Documentary, the Global ‘Other’ and Everyday Life” wygłosił prof. Ib Bondebjerg (Uniwersytet w Kopenhadze). Dyskusja panelowa koncentrowała się wokół pytania „What are the major challenges when representing global and cultural diversities in films and television documentaries?”. W panelu udział wzięli prof. Ib Bondebjerg, Nefise Özkal Lorentzen oraz Ketil Magnussen, a moderatorem był Jon Raundalen. Druga sesja dotyczyła etyki mediów. Wykład wprowadzający drugiej sesji plenarnej wygłosił prof. Stephen J.A. Ward (Uniwersytet w Portland). Była to prezentacja teoretycznych rozważań nad przyszłością etyki mediów w globalnym świecie. Profesor Ward przedstawił najbardziej niepokojące jego zdaniem trendy w rozwoju etyki dziennikarskiej. Spośród nich „brand journalism”, „custom content” oraz „agenda journalism” wydają się najistotniejsze. Podstawowe pytania etyczne dotyczą tego, kto jest obecnie dziennikarzem oraz czym jest i czy w ogóle istnieje „odpowiedzialność cyfrowa”. Profesor Ward przedstawił kilka sposobów postępowania, które mogą być odpowiedzią na te dylematy. Najwyższym stadium projektowania etyki, która byłaby odpowiedzią na wyzwania współczesności, jest uniwersalna teoria nazwana przez niego radykalną etyką (*radical ethics*). Jej określenie wymaga redefiniowania etyki od podstaw, równoległe na trzech poziomach: metaetycznym, praktyki oraz globalnie. W nowym systemie trzeba zawrzeć reguły dotyczące nowych obszarów etyki mediów: etyka środowiska mediów, nowych mediów, aktywizmu, dziennikarstwa interpretującego i mediów globalnych.

Tematem dyskusji panelowej po wykładzie prof. Warda było: „Why and how should journalism consolidate its ethical foundation in contemporary media landscape where everyone can produce something that resembles journalism?”. W panelu udział wzięli prof. Stephen J.A. Ward, Thomas Hanitzsch oraz Kamel Labidi. Moderatorem był Harald Hornmoen. W swoim wystąpieniu Thomas Hanitzsch przedstawił wyniki międzynarodowych badań porównawczych dotyczących oceny etyki dziennikarskiej. Zdaniem prof. Hanitzscha interesujący jest fakt, że w opisie etyki pracy zawodowej w odpowiedziach dziennikarzy z całego świata pojawiają się te same pojęcia: obiektywizm (apolityczność), rzetelność (bycie precyzyjnym, dokładnym), prawda. Na podstawie przeprowadzonego badania wyróżniono cztery typy postaw dziennikarzy wobec etyki: absolucjonistyczną, sytuacjonistyczną, etykę stosowania wyjątków, subiektywistyczną.

Trzeciego dnia konferencji zamiast sesji plenarnych odbyły się dwa panele w konwencji *hard talks*, wzorowane na debatach BBC. W pierwszej części uczestnicy konferencji mogli wysłuchać dyskusji pt. „Freedom of expression and diversity. What challenges does the notion and practice of freedom of expression in the media face in an increasingly globalized world?” prowadzonej przez Helge Rønninga oraz Petera Hervika. Moderatorem była Kristin Skare Orgeret. W drugiej dyskusji pt. „Does media research make a difference? A 40 year perspective on the Nordic contribution” uczestniczyli prof. Ulla Carlsson, dyrektorka Nordicomu, oraz prof. Helge Østbye (Uniwersytet w Bergen). Moderatorem był Anders Fagerjord.

Trzeba przyznać, że konferencja „NordMedia 2013” była imponująca zarówno pod względem zakresu tematycznego wystąpień i ich liczby, jak i liczby samych prelegentów i uczestników. Kolejne spotkanie z cyklu „NordMedia” odbędzie się w 2015 roku w Kopenhadze.

Pełna lista wystąpień znajduje się na stronie: www.nordmedia2013.org